

Sławomira Kańduła
Akademia Ekonomiczna w Poznaniu

STOWARZYSZENIE JAKO PODMIOT ROZWOJU LOKALNEGO

1. Wstęp

Zadania współczesnego samorządu terytorialnego nie mogą sprowadzać się tylko do bieżącego zaspokajania potrzeb społeczności lokalnej. Władze lokalne powinny także dążyć do rozwoju danej wspólnoty samorządowej. Wstąpienie Polski do Unii Europejskiej i perspektywa współfinansowania przedsięwzięć rozwojowych ze środków europejskich zintensyfikowało konieczność kreatywnego spojrzenia na funkcjonowanie wspólnoty samorządowej i jej rozwój.

Przez pojęcie rozwoju lokalnego rozumiem systematyczne działanie prowadzone w społeczności lokalnej, z udziałem zainteresowanych podmiotów. Jego rezultaty służą zaspokajaniu potrzeb społeczności lokalnej i przyczyniają się do ogólnego postępu. Rozwój lokalny dokonuje się równocześnie w kilku płaszczyznach: gospodarczej, społecznej i kulturalnej (por. [4, s. 32]).

Procesy rozwoju lokalnego mogą być inicjowane przez różnorodne podmioty gospodarki lokalnej, np. władze lokalne, przedsiębiorców, mieszkańców. Szczególnie pozytywny wpływ na funkcjonowanie wspólnoty samorządowej mogą mieć stowarzyszenia zajmujące się różną działalnością. W Polsce zbyt małe znaczenie przywiązuje się do wpływu organizacji społecznych na rozwój lokalny [3, s. 73]. Tymczasem są to bardzo ważne podmioty, uzupełniające działalność władz lokalnych. W opracowaniu przedstawiam, w jaki sposób stowarzyszenia mogą przyczyniać się do rozwoju społeczności lokalnej. W celu zilustrowania działalności stowarzyszeń w tej dziedzinie zaprezentowałam doświadczenia gminy Brody.

2. Rodzaje stowarzyszeń, źródła finansowania ich działalności oraz zadania w zakresie rozwoju lokalnego

W Polsce powstawanie stowarzyszeń jest związane ze zmianą systemu politycznego i umożliwieniem polskiemu społeczeństwu zrzeszania się oraz brania aktywnego udziału w życiu społecznym kraju. Stowarzyszenie jest dobrowolnym, samorządnym oraz trwałym zrzeszeniem działającym w celach niezarobkowych. Podmiot ten samodzielnie określa swoje cele i program działania. Stowarzyszenie decyduje o własnej strukturze organizacyjnej oraz stanowi wewnętrzne akty dotyczące jego działalności. Stowarzyszenie opiera swoją działalność na społecznej pracy swoich członków [8, art. 2].

W Polsce mogą działać dwa rodzaje stowarzyszeń – tzw. stowarzyszenia rejestrowe oraz stowarzyszenia zwykłe. Stowarzyszenie rejestrowe może zostać założone przez minimum 15 osób. Takie stowarzyszenie posiada osobowość prawną. Uzyskuje ją po wpisaniu do Krajowego Rejestru Sądowego. Z kolei stowarzyszenia zwykłe mogą założyć minimum 3 osoby. Podmioty te nie posiadają osobowości prawnej i są traktowane jako uproszczona forma stowarzyszeń. Uprawnienia stowarzyszeń zwykłych są węższe niż stowarzyszeń rejestrowych, m.in. mają one ograniczone źródła finansowania swojej działalności (dochody czerpią tylko ze składek członkowskich) [8, art. 8, 40–42].

Dochodami stowarzyszenia rejestrowego są: składki członkowskie, darowizny, spadki oraz zapisy. Źródłem dochodów są także wpływy z własnej działalności gospodarczej, przychody z majątku stowarzyszenia oraz z ofiarności publicznej (z tzw. zbiórek, kwest). Stowarzyszenie takie może także prowadzić działalność gospodarczą, pod warunkiem że dochody z tego tytułu będą przeznaczone na cele statutowe. Ponadto źródłem dochodów może być dotacja budżetowa [8, art. 33-35].

Jednostka samorządu terytorialnego może dofinansowywać działalność stowarzyszeń (jako podmiotów niezaliczanych do sektora finansów publicznych i nie działających w celu osiągnięcia zysku), jeżeli stowarzyszenia te wykonują zadania związane z realizacją zadań tej jednostki [11, art. 118]. Od 1 stycznia 2004 r. działalność organizacji pozarządowych, w tym stowarzyszeń, jest wspierana przez państwo. Wsparcie to polega na stworzeniu finansowej zachęty do dokonywania przez podatników wpłat na rzecz organizacji pozarządowych prowadzących działalność w sferze pożytku publicznego oraz na rzecz organizacji pożytku publicznego. Zachęty te polegają na możliwości pomniejszenia podstawy opodatkowania o kwotę dokonanej darowizny (nie więcej niż o 350 zł) [12 ; 9 art. 26 ust. 1 pkt 9]. Podobna ulga występuje także w podatku dochodowym od osób prawnych [10, art. 18 ust. 1 pkt 1].

Zadania (cele) stowarzyszeń mogą być i są rozmaite, wynikają one bowiem ze statutu danego podmiotu. Stowarzyszenia mogą dążyć m.in. do pomocy osobom poszkodowanym w wypadkach drogowych, lepszemu wyposażenia szpitali w sprzęt medyczny, pomocy mniejszościom narodowym, poprawy bezpieczeństwa publicz-

nego itp. Stowarzyszenia mogą także dążyć do rozwoju danej wspólnoty samorządowej (gminy, powiatu). Ponieważ rozwój lokalny dokonuje się na wielu płaszczyznach (nie tylko w sferze gospodarki), działania stowarzyszeń mogą – moim zdaniem – polegać m.in. na:

- wyzwalaniu aktywności mieszkańców wspólnoty samorządowej w zakresie życia społeczno-gospodarczego i aktywności fizycznej,
- wspieraniu rozwoju edukacji,
- prowadzeniu działalności oświatowej, kulturalnej, w zakresie kultury fizycznej i sportu, ochrony środowiska,
- ochronie zasobów środowiskowych i kulturowych wspólnoty,
- zbieraniu danych o jednostce samorządowej, jej walorach, podmiotach gospodujących na danym terenie,
- wspieraniu działalności przedsiębiorstw,
- wspieraniu inicjatyw społecznych, dobroczynności, ochrony zdrowia,
- prowadzeniu współpracy międzynarodowej,
- współpracy z władzami lokalnymi w pozyskiwaniu środków na finansowanie rozwoju lokalnego.

3. Działalność Stowarzyszenia na rzecz Rozwoju Gminy Brody

Gmina Brody jest położona w południowo-zachodniej części województwa lubuskiego. Od północy sąsiaduje z gminą Gubin, od wschodu – z gminą Lubsko, od południa – z gminami Tuplice i Trzbień. Od zachodu graniczy przez Nysę Łużycką z miastem Forst i powiatem Sprewa-Nysa. Gmina Brody wchodzi w skład powiatu żarskiego. Położenie gminy należy uznać za ważny czynnik jej rozwoju. Leży ona przy jednym z najważniejszych szlaków komunikacyjnych, jakim jest droga nr 12 wraz z przejściem granicznym w Olszynie oraz autostradą prowadzącą z Olszyny do Berlina. Przez gminę przebiega linia kolejowa łącząca Wrocław z Forst i Cottbus. Powierzchnia gminy wynosi 240 km², a zamieszkuje ją ok. 3,7 tys. osób. Jest to gmina wiejska o rolniczo-leśnym i usługowym charakterze.

W 1999 r. władze gminy uchwaliły „Strategię rozwoju gminy Brody”. Jednym z priorytetowych projektów zapisanych w tym dokumencie, który ma się przyczynić do osiągnięcia celu strategicznego „silna, konkurencyjna i przyjazna środowisku gospodarka”, było utworzenie w listopadzie 2000 r. Stowarzyszenia na rzecz Rozwoju Gminy Brody (zwanego dalej Stowarzyszeniem) [6, s. 50]. Stowarzyszenie to posiada osobowość prawną i działa na terenie gminy Brody. Zadania Stowarzyszenia są wykonywane przez jego członków (zwyczajnych i honorowych) oraz władze naczelne: walne zgromadzenie, zarząd oraz komisję rewizyjną.

Celem Stowarzyszenia jest dążenie do osiągnięcia społeczno-gospodarczego rozwoju gminy Brody [6]. Cel działalności Stowarzyszenia został zakreślony bardzo szeroko. Jego osiągnięciu mają służyć konkretne działania podejmowane na

kilku płaszczyznach. Jedną z nich jest *wyzwolenie aktywności mieszkańców gminy*. Stowarzyszenie dąży do aktywizacji gospodarczej mieszkańców, podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania bezrobociu i zjawiskom patologii społecznej. Zmierza ono także do zwiększenia udziału kobiet w życiu społecznym i gospodarczym. Poza tym Stowarzyszenie podejmuje i inicjuje działania na rzecz aktywnych form wypoczynku. Drugą płaszczyzną działania omawianego podmiotu jest *edukacja*. Stowarzyszenie dąży do podnoszenia poziomu edukacji i kultury, zwłaszcza wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży. Propaguje również edukację dorosłych.

Ważną płaszczyzną działalności Stowarzyszenia jest *ochrona zasobów środowiskowych i kulturowych*. Inicjuje ono działania na rzecz ochrony środowiska oraz zabytków architektury i krajobrazu. Poza tym Stowarzyszenie prowadzi działalność w zakresie *współpracy międzynarodowej*. Członkowie Stowarzyszenia inicjują oraz realizują przedsięwzięcia na rzecz rozwoju postaw proeuropejskich, wspierają wszelkie formy współpracy z gminami partnerskimi. Ponadto Stowarzyszenie wymienia doświadczenia z organizacjami z kraju i z zagranicy mającymi podobne cele. Poza tym gromadzi ono, przechowuje, udostępnia i upowszechnia informacje o problemach występujących w gminie Brody, a także pozyskuje fundusze na przedstawione cele.

W działalności Stowarzyszenia jest wykorzystywany jego majątek. Majątek ten stanowią ruchomości, nieruchomości i fundusze. Na fundusze składają się: składki członków Stowarzyszenia, przychody z majątku ruchomego i nieruchomego, dotacje (z budżetu gminy, samorządu województwa, ze środków europejskich), darowizny i zapisy testamentowe, wpływy z organizowanych imprez i wydawnictw oraz dochody z działalności gospodarczej. Wpływy z działalności gospodarczej i majątku Stowarzyszenia są przeznaczone wyłącznie na realizację jego celów.

W tabeli 1 przedstawiono przychody Stowarzyszenia oraz poniesione koszty w latach 2000-2002. Głównym źródłem finansowania działalności Stowarzyszenia są dotacje z budżetu gminy oraz od innych podmiotów, np. od Lubuskiego Kuratorium Oświaty, Fundacji im. R. Boscha oraz Fundacji im. S. Batorego. Wpływy z dotacji kształtują się na poziomie ponad 50% przychodów Stowarzyszenia. Przychody z pozostałych źródeł stanowią marginesowe źródło finansowania jego działalności. Przychody omawianego podmiotu były przeznaczane przede wszystkim na sfinansowanie działalności statutowej. Koszty Stowarzyszenia dotyczyły także jego bieżącego funkcjonowania (zakup materiałów biurowych, koszty usług obcych, koszty wynagrodzeń).

Z roku na rok rozwija się działalność omawianego podmiotu. W 2001 r. Stowarzyszenie zorganizowało wystawę fotografii lokalnego fotografika W. Gralewskiego pt. „Na bezdrożach Afryki”. Ponadto zrealizowało dwa projekty „W szkole o Europie” oraz „Wspólnota języków – Brody 2001”. Drugi z projektów był dofinansowywany przez Lubuskie Kuratorium Oświaty. Polegał on na prowadzeniu kursów języka niemieckiego dla dorosłych oraz języka angielskiego dla

młodzieży. W gimnazjum w Brodach odbyły się dwa spotkania poświęcone popularyzacji nauki języków obcych. Ponadto uczniowie tej szkoły wzięli udział w międzynarodowym sympozjum w Cottbus, zwiedzili Instytut Goethego w Berlinie, Uniwersytet Viadrina we Frankfurcie nad Odrą oraz Collegium Polonicum w Ślubicach.

Tabela 1. Przychody oraz koszty Stowarzyszenia na rzecz Rozwoju Gminy Brody w latach 2000-2002

Wyszczególnienie	Lata					
	2000	2001	2002	2000	2001	2002
	w zł			w %		
Przychody ogółem, z tego:	3 402,31	13 853,06	34 072,65	100,00	100,00	100,00
składki członkowskie	400,00	300,00	631,00	11,76	2,17	1,85
dotacja z budżetu gminy	3 000,00	7 000,00	10 000,00	88,18	50,53	29,35
inne dotacje	0,00	2 000,00	19 000,00	0,00	14,44	55,76
opłaty za kurs językowy	0,00	2 010,00	0,00	0,00	14,51	0,00
odsetki bankowe	2,31	105,06	198,65	0,07	0,76	0,58
inne przychody	0,00	2 438,00	4 243,00	0,00	17,60	12,45
Koszty ogółem, z tego:	2 804,60	10 387,28	16 239,39	100,00	100,00	100,00
realizacja zadań statutowych	2 223,00	6 251,44	11 103,43	79,26	60,18	68,37
koszty administracyjne	581,60	4 135,84	5 105,86	20,74	39,82	31,44
koszty finansowe	0,00	0,00	30,10	0,00	0,00	0,19

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych Stowarzyszenia zamieszczonych w Internecie na stronie: www.brody.pl z 30 lipca 2004 r.

W 2001 r. zainicjowano publikowanie w Magazynie Lubuskim informacji o gminie Brody. Publikacje te są jednocześnie nośnikiem informacji dla mieszkańców gminy oraz sposobem zewnętrznej promocji gminy. Magazyn Lubuski jest kolportowany na terenie gminy w nakładzie 200 egzemplarzy, a poza jej granicami (w powiecie żarskim oraz w gminie Lubsko) – w nakładzie 2 tys. egzemplarzy.

W kolejnym roku swojej działalności Stowarzyszenie wydało widokówki popularyzujące gminę oraz rozpoczęło projekt „Brody – Forst: Partnerstwo bez granic”. Na jego przeprowadzenie otrzymało dotację z Fundacji im. R. Boscha oraz z Fundacji im. S. Batorego w łącznej kwocie 5 tys. euro. Przeprowadzenie projektu polegało m.in. na zorganizowaniu sześciu spotkań integracyjnych. Dzieci niepełnosprawne z gminy Brody spotkały się z rówieśnikami zza zachodniej granicy w Ośrodku Edukacji Przyrodniczo-Leśnej w Jeziorach Wysokich. W tej samej placówce odbyło się integracyjne spotkanie przedszkolaków, które poznały drzewostan oraz ptaki występujące na tym terenie. W gminie Forst spotkali się także uczniowie gimnazjum z Brodów i uczniowie Realschule z Forst. Ponadto zorganizowano konferencję pt. „Dziedzictwo Brühlów – historia i przyszłość”, podczas której przybliżono mieszkańcom wspólne dziedzictwo historyczne i kulturowe partnerskich gmin. Integracja następowała również na płaszczyźnie sportowej. Po stronie niemieckiej odbyły się bowiem dwudniowe warsztaty Ju-Jitsu Karate oraz halowy turniej piłki siatkowej dorosłych.

W wyniku realizacji projektu „Brody – Forst: Partnerstwo bez granic” nastąpiło oczekiwane ożywienie współpracy między społecznościami partnerskich gmin Brody i Forst. Bezpośredni kontakt mieszkańców w różnych grupach wiekowych umożliwił wzajemne poznanie się, wymianę doświadczeń i przełamanie stereotypów. Zainicjowano trwałe kontakty towarzyskie, zawiązano przyjaźnie. Realizacja projektu umożliwiła praktyczne wykorzystanie znajomości języka niemieckiego. Nastąpiła aktywizacja społeczności lokalnej na rzecz wspólnego działania, lepszego poznania się, wymiany doświadczeń i realizacji wspólnych projektów dotyczących obu gmin. Podpisano umowy o współpracy między przedszkolami, szkołami specjalnymi oraz gimnazjum. Zwiększono efektywność współpracy między samorządami lokalnymi poprzez włączenie Urzędu Miasta Forst i Urzędu Gminy Brody do wykonywania wspólnych działań i ich współfinansowania. Nawiązano także stałą współpracę z organizacją Mosty z Forst, z którą Stowarzyszenie realizuje program „Młodzież” współfinansowany z budżetu UE.

Poprzez nagłośnienie projektu w lokalnych mediach promowano gminy Forst i Brody oraz przedstawiono działalność Fundacji im. S. Batorego i Fundacji im. R. Boscha. Wydanie dwujęzycznego folderu i przewodnika po brodzkim parku umożliwiło rozpropagowanie atrakcji turystycznych gminy.

W działaniach sfinansowanych ze środków przekazanych na omawiany projekt wzięło udział kilkaset osób (bezpośredni uczestnicy, ich rodzice, dzieci, wolontariusze, zaproszeni goście, kibice). Czasami liczba chętnych do uczestniczenia w imprezie przekraczała możliwości organizatorów. Współpracy nie udało się zainicjować tylko między wędkarzami.

Już po zrealizowaniu projektu okazało się, że jego uczestnicy się odwiedzają. Poza tym dorośli siatkarze uczestniczyli w turnieju plażowej piłki siatkowej w Forst. Stwarza to perspektywę trwałych i intensywnych, indywidualnych kontaktów między lokalną społecznością partnerskich gmin.

W 2003 r. działalność Stowarzyszenia była jeszcze szersza. Opracowano wtedy aż piętnaście różnorodnych programów rozwojowych, na finansowanie których starano się pozyskać środki zewnętrzne. W tabeli 2 zestawiono projekty przeprowadzone przez Stowarzyszenie w 2003 r. oraz źródła ich finansowania. Przygotowane projekty opiewały na łączną kwotę 99 793 zł. Na ich realizację Stowarzyszenie otrzymało dotację z budżetu gminy Brody w wysokości 12 200 zł oraz od innych podmiotów w kwocie 43 000 zł. Przeprowadzenie ośmiu projektów nie było możliwe, ponieważ Stowarzyszenie nie otrzymało na nie dotacji.

Jednym z ciekawszych przedsięwzięć jest program „Riksą do Europy”. Impulsem do jego przygotowania było oddanie do eksploatacji w grudniu 2002 r. nowego mostu granicznego na Nysie Łużyckiej pomiędzy miejscowościami Forst oraz Zasieki. Powstało wtedy nowe przejście graniczne umożliwiające mieszkańcom 25-tysięcznego Forst łatwy przejazd na teren Polski. Najbliższym miastem po stronie polskiej jest 15-tysięczne Lubsco. Oba miasta łączy na kilku odcinkach nowo wybudowana droga wiodąca obok miejscowości Brody.

Tabela 2. Projekty przeprowadzone przez Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Brody w 2003 r. oraz źródła ich finansowania

Nazwa projektu	Wartość projektu (w zł)	Źródło finansowania	Otrzymane środki (w zł)
Szkolenie członków Stowarzyszenia w zakresie pisania projektów	3 000	Fundacja im. S. Batorego	3 000
Tablice informacyjne „Atrakcje turystyczne gminy Brody”	7 000	Urząd Marszałkowski w Zielonej Górze Urząd Gminy Brody	6 000 1 000
„Europejska majówka”	8 200	Urząd Wojewody Lubuskiego Urząd Gminy Brody	6 500 1 700
„Transgraniczny pocztynion” w ramach II edycji programu współpracy polsko-niemieckiej „Partnerstwo miast i obywateli”	12 545 euro	Fundacja im. S. Batorego oraz Fundacja im. R. Boscha Urząd Gminy Brody	4 000 euro 3 550 euro
„Przedsiębiorczość kluczem do rozwoju”	8 450	Fundacja Wspomagania Wsi Urząd Gminy Brody	4 750 2 000
Szkolenie agroturystyczne rolników	2 400	Urząd Marszałkowski Urząd Gminy Brody	1 000 500
„Riksą do Europy” w ramach programu „Sposób na biedę”	16 700	Fundacja Wspomagania Wsi Urząd Gminy Brody	4 750 2 000

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji zamieszczonych w Internecie na stronie: www.brody.pl z 30 lipca 2004 r.

Po otwarciu przejścia zauważono zwiększone zainteresowanie Niemców korzystaniem z rozmaitych usług świadczonych przez polskie podmioty. Powstała więc szansa na stworzenie nowych miejsc pracy. Poza tym dostrzeżono możliwość wypromowania gminy Brody jako atrakcji turystycznej. Niemcy odwiedzający gminę pytają m.in. o pałac niemieckiego hrabiego, jezioro, bunkry i poniemiecką fabrykę prochu w Zasiokach, o stare niemieckie cmentarze, drogę na polodowcowe wąwozy, które kiedyś porastały winnice. Członkowie Stowarzyszenia uznali, że dodatkową atrakcją stałyby się bryczka kursująca od przejścia granicznego w Zasiokach, między ukrytymi w lasach bunkrami po armii hitlerowskiej, a atrakcyjnymi miejscami w gminie. Atrakcją stały się również kursujące alejami parkowymi – wokół zabytkowego pałacu – riksze. W ramach projektu zakupiono riksze oraz konną bryczkę wożącą w sezonie gości zza granicy i turystów polskich. Opracowano i wydrukowano także polsko-niemiecki kolorowy folder z opisem atrakcji historyczno-turystycznych gminy. Każdy turysta korzystający z usług bryczki lub rikszy otrzymuje taki folder. Jest on również dystrybuowany na terenie miasta Forst oraz w okolicznych miastach Lubsko, Żary i Gubin. Działania te przysporzyły lokalnym przedsiębiorcom nowych klientów i były bodźcem do utworzenia nowych miejsc pracy (np. woźnica i riksarze). Stowarzyszenie zorganizowało także kurs języka niemieckiego. Znajomość podstaw tego języka zwiększa szansę bezrobotnych na znalezienie pracy. Zaangażowanie bezrobotnych mieszkańców w realizację projek-

tu wzbudzi w nich nadzieję na znalezienie źródła utrzymania, ograniczy zniechęcenie i bezradność. Projekt jest realizowany także przez sołectwo Brody i Urząd Gminy w Brodach. Po zakończeniu realizacji projektu zostanie oceniona skuteczność starań wymienionych podmiotów. Miarą skuteczności będzie liczba osób, które znalazły pracę podczas realizacji projektu lub zostały zatrudnione przez lokalnych przedsiębiorców, a także liczba chętnych na letnie przejażdżki.

4. Zakończenie

Na podstawie doświadczeń gminy Brody uważam, że działalność stowarzyszeń lokalnych pozytywnie wpływa na rozwój gmin. Stowarzyszenia prowadzą bowiem działalność oświatową, kulturalną, w zakresie kultury fizycznej i sportu oraz ochrony środowiska. Podmioty te podejmują działania na rzecz wzmocnienia potencjału gospodarczego gminy. Stowarzyszenia działają na rzecz promocji gminy oraz inicjują procesy rozwoju lokalnego i pozyskują środki na ich finansowanie. Poprzez ich działalność dokonuje się rozwój przede wszystkim w sferze społecznej i kulturalnej [2, s. 157-159].

Z badań przeprowadzonych przez P. Swianiewicza oraz J. Łukomską także wynika, że aktywność organizacji społecznych jest ważnym czynnikiem rozwoju gospodarczego. Władze lokalne powinny więc w różny sposób wspierać funkcjonujące na danym terenie organizacje, w długiej perspektywie wywierające pozytywny wpływ na gospodarkę lokalną [7, s. 25-26]. Wsparcie to może polegać na: udostępnianiu lokali i sprzętu, oddelegowywaniu ludzi do pracy, udzielaniu dotacji [1, s. 156-163]. Formą pomocy dla stowarzyszeń może być również organizacja szkoleń dla ich członków i wolontariuszy, udzielanie rekomendacji dla projektów inicjowanych przez te podmioty, a nawet „zwykłe” popieranie działalności tych podmiotów.

W moim odczuciu rola stowarzyszeń w procesie rozwoju lokalnego ulega zwiększeniu. W dobie trudności w sferze finansów publicznych niebagatelną rolę odgrywają stowarzyszenia jako pośrednicy w ubieganiu się o środki na finansowanie przedsięwzięć rozwojowych. Wstąpienie Polski w struktury Unii Europejskiej stworzyło przed samorządami nowe szanse pozyskiwania środków na finansowanie rozwoju lokalnego ze środków unijnych. Niektóre z tych środków są dostępne tylko dla organizacji społecznych. Ponadto we wszystkich działaniach, w ramach których środki finansowe może pozyskać samorząd, jednym z formalnych warunków stawianych, we wniosku aplikacyjnym jest wykazanie się władz lokalnych współpracą z partnerami społecznymi. Współpraca ta musi być prowadzona podczas opracowywania m.in. strategii rozwoju gminy i planu (programu) rozwoju lokalnego.

Literatura

- [1] Kaczmarek F., Kańduła S., *Finansowe aspekty współpracy Poznania z organizacjami pozarządowymi*, [w:] *Samorząd terytorialny III Rzeczypospolitej. Dziesięć lat doświadczeń*, red. S. Michałowski, Wyd. UMCS, Lublin 2002.
- [2] Kańduła S., Kijek I., *Współpraca gmin z organizacjami pozarządowymi u progu XXI wieku*, [w:] *Finanse, banki i ubezpieczenia w Polsce u progu XXI wieku*, materiały konferencyjne, t. 1, Wyd. AE w Poznaniu, Poznań 2000.
- [3] Krukowski K., *Wpływ instytucji na rozwój społeczno-gospodarczy gmin wiejskich*, [w:] *Gospodarka lokalna w teorii i praktyce*, red. D. Strahl, Prace Naukowe AE we Wrocławiu nr 979, Wrocław 2003.
- [4] Myna A., *Rozwój lokalny, regionalne strategie rozwoju, regionalizacja*, „Samorząd Terytorialny” 1998, nr 11.
- [5] *Statut Stowarzyszenia Rozwoju Gminy Brody*, witryna internetowa: www.brody.pl z 30 lipca 2004 r.
- [6] *Strategia rozwoju gminy Brody wraz z programem konwersji i gospodarczego wykorzystania obiektów pomilitarnych*, Zielona Góra 1999.
- [7] Swianiewicz P., Łukomska J., *Władze samorządowe wobec lokalnego rozwoju gospodarczego. Które polityki są skuteczne?*, „Samorząd Terytorialny” 2004, nr 6.
- [8] Ustawa z 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach, tekst jedn. DzU 2001, nr 79, poz. 855 z późn. zm.
- [9] Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, tekst jedn. DzU 2000, nr 14, poz. 176 z późn. zm.
- [10] Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, tekst jedn. DzU 2000, nr 54, poz. 654 z późn. zm.
- [11] Ustawa z 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych, tekst jedn. DzU 2003, nr 15, poz. 148 z późn. zm.
- [12] Ustawa z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, DzU, nr 96, poz. 873 z późn. zm.

THE ASSOCIATION AS A SUBJECT OF LOCAL DEVELOPMENT

Summary

Local development can be initiated by various subjects of local economy, for example: local authority, entrepreneurs and citizens. The local associations can have a very favourable influence on local community also. The aim of this article is to present in what way local associations can be helpful to develop local community. I am presenting experiences of Brody community.

In my opinion in Poland we do not attach great importance to activities of local associations. Whereas their activities have favourable influence on local development. The local associations spend money on education, cultural activities, physical education and sports. That organisations take care of environmental also. What is more, they help to obtain money for financing local development, for example from European Community.